

Inleiding

Water heeft in al zijn facetten een sterke relatie met de landbouw. Water beschikbaarheid, waterkwaliteit, vernatting, verdroging en verzilting zijn sterk verbonden met de landbouw. Onze teelten en dieren zijn afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende schoon zoet water, en daarnaast hebben landbouwactiviteiten impact op de waterkwaliteit. Het NAJK vraagt om beleidsondersteuning, financiële ondersteuning en een nieuwe samenwerkingsstructuur om waterkwaliteit te verbeteren en verduurzaming van teeltsystemen te versnellen om zo jonge boeren perspectief te bieden.

Kaderrichtlijn water en de agrarische sector

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn die tot doel heeft de waterkwaliteit in Europa in 2027 in goede condities te brengen. Een van de belangrijkste elementen van de KRW is het streven naar het bereiken van een goede ecologische en chemische toestand van oppervlaktewateren. Wanneer specifiek gekeken wordt naar de invloed van landbouw op de waterkwaliteit gaat het om gewasbeschermingsmiddelen en bemesting (nutriënten). Om de doelen in 2027 te halen zijn maatregelen nodig, dat erkennen wij als sector. De afgelopen jaren hebben sectorpartijen en de agrarische ondernemers samengewerkt aan het verbeteren van de waterkwaliteit, waarmee grote stappen zijn gezet. Echter zien wij een stagnatie in de verbetering van waterkwaliteit. Het huidige beleid is veelal generiek, maar de diversiteit in Nederland in grondsoort, grondgebruik, teelten en type bedrijven is groot. We constateren dan ook dat met de generieke aanpak in veel gebieden het maximale bereikt is. In de ideale situatie moeten ondernemers op bedrijfsniveau zelf kunnen sturen op relevante doelen, zoals ook beschreven staat in het Hoofdlijnenakkoord “De vakkennis van de boeren en tuinders staat daarom centraal: we gaan van middel- naar doelsturing. De boer staat hierbij aan het roer.” De potentie is er, maar om dit te realiseren is wel meer regie en ondersteuning vanuit de overheid nodig!

Waterkwaliteit verbeteren met doelsturing

Om verdere stappen te zetten in het terugdringen van normoverschrijding van gewasbeschermingsmiddelen en dus het verbeteren van waterkwaliteit is het van groot belang dat ondernemers weten wat de actuele opgave in hun gebied is en voor welke opgave zij aan de lat staan. Dat kan alleen met actuele meetgegevens en een duidelijke relatie tussen metingen en uitgevoerde activiteiten. LTO en NAJK hebben een plan opgesteld om dit systematisch en gebiedsspecifiek aan te pakken, echter vindt dit zijn weg nog niet naar uitvoering, o.a. door een gebrek prioritering en daarmee aan financiële ondersteuning.

➔ Wat vragen wij? Financiering en beleidsondersteuning voor het sectorplan van LTO en NAJK om normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen terug te dringen.

Naast het reduceren van normoverschrijdingen is er een aanpak nodig om teeltsystemen verder te verduurzamen. In het [concept - Landbouwakkoord](#)¹ wordt hier handen en voeten aangegeven. Momenteel is de inzet rondom dit thema overwegend sectoraal. Het verder verduurzamen van teelten vraagt overgangsbeleid die de ontwikkelingen in de sectoren ondersteunt en op een constructieve manier aanjaagt, het vraagt een beweging in de hele keten.

➔ Wat vragen wij? Beleids- en financiële ondersteuning van het plan weerbare teelten.

¹ [In Beweging - concept Landbouwakkoord](#), Hoofdstuk 5 Bodem Mest en Gewasbescherming, blz. 43-45 en [Bijlagen concept - landbouwakkoord](#), Bijlage 3 Weerbare teelten en gezonde planten blz. 12-19.

Ook op het gebied van nutriënten is de agrarische sector bezig met verschillende initiatieven, pilots en projecten om naar doelsturing toe te bewegen. Een belangrijk voorbeeld hiervan is de maatwerk aanpak die sector breed ontwikkeld is, [Maatwerk Aanpak 7e Actieprogramma](#). Ondanks een brede ambitie om naar doelsturing toe te bewegen duurt het te lang voordat pilots van de grond komen, waarbij borgbaarheid en handhaafbaarheid het grootste probleem lijken voor de controlerende overheidsinstanties.

➔ **Wat vragen wij? Ruimte voor pilots op doelsturing.**

Water- en bodemsturend

In de Kamerbrief Bodem en Water sturend, van 25 november 2022, worden een aantal beleidskeuzes gemaakt die grote impact hebben op de landbouw en de locaties waar momenteel landbouw bedreven wordt. Denk hierbij aan het verziltingsvraagstuk en het verhogen van het waterpeil onder veenweide. De verdere invulling en uitwerking zijn op dit moment nog steeds onduidelijk. Daarom is een aanvullende nota ruimte nodig. De invulling van de nota ruimte op het gebied van landbouw, zal een coproductie moeten worden tussen de landelijke overheid, de provinciale overheid, waterschappen, primaire sector en relevante bedrijven & industrie. Wij vragen om een nota ruimte, echter in het voorontwerp misten wij juist het perspectief wat zo broodnodig is, namelijk het antwoord op de vraag: Waar kunnen jonge boeren nog boeren? Onze reactie hierop is hier te lezen: [NAJK over publicatie voorontwerp Nota Ruimte](#). Als we de land- en tuinbouw belangrijk vinden, wat dit kabinet constant benoemd, is de enorme vergrijzing in de sector een groot gevaar, daarom verdienen zeker jonge boeren en tuinders een waardige plek in die nota ruimte.

➔ **Wat vragen wij? Een aanvullende nota ruimte met een prominente rol voor jonge boeren, die duidelijkheid biedt over waar wel, waar niet, en waar met beperkingen geboerd kan worden.**

Governance en capaciteit

De governance rondom waterkwaliteit is zeer complex. Er zijn veel verschillende stakeholders en de verantwoordelijkheid is verdeeld over diverse overheidsorganisaties van lokaal tot nationaal niveau, daar zijnde waterschappen, gemeentes, provincies en ministeries. Daarnaast speelt ook de Europese Unie een rol met richtlijnen, zoals de Kaderrichtlijn Water en de Nitraatrichtlijn. In de huidige situatie lijkt het soms wel alsof niemand eindverantwoordelijk is maar tegelijkertijd iedereen gedeeltelijk verantwoordelijkheden draagt. Dit draagt niet bij tot slagvaardig beleid. Aanpassingen zijn dus nodig.

Wij stellen dan ook een nieuw samenwerkingsorgaan voor, die in plaats van sectoraal, juist thematisch werkt met duidelijk doelstellingen, in dit geval: het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit samenwerkingsorgaan is een plaats waarin boeren, bedrijfsleven en overheden samenwerken, een productschap 2.0. Deze samenwerkingsvorm zou een verbeterde en vernieuwde vorm kunnen zijn van het eerdere productschap, maar dan thematisch ingericht. Cruciaal hierin is dat het zeggingskracht en medebewind moet krijgen om beleid op dit thema te ontwikkelen én uit te voeren. Dit voorkomt dat beleid op dit thema volledig wordt gepolitiseerd en dat uitvoering blijft hangen tussen de verschillende bestuurs- en uitvoeringslagen. Nu is beleidsontwikkeling omtrent het thema waterkwaliteit op veel details afhankelijk van politieke keuzes die de Tweede Kamer moet maken. Uit de afgelopen periode kunnen we constateren dat dat niet werkt. De beide Kamers dienen wat ons betreft veel meer te focussen op de grote kaders van het dossier waarbinnen sectoren en stakeholders kunnen werken aan de heldere doelen die wederom door de Kamers gesteld worden. Als dát gebeurd komen we verder en zorgen we ervoor dat we stappen gaan zetten in datgeen wat de basis vormt van alles, namelijk schoon en voldoende water voor iedereen.

➔ **Wat vragen wij? Een nieuw samenwerkingsorgaan met zeggenschap en medebewind zodat we problemen weer gezamenlijk kunnen gaan oplossen.**